بەش کوردی

کۆلێژی پەروەردەی بنەڕەتی

زانکۆی سەلاحەددین

بابەت : ئەدەبی منداڵان

ناوی مامۆستا: د. ڕازاو ڕەشید سەبری

ساڵی خوێندن: 2023-2024

کۆرسی یەکەم

پەرتووکی کۆرس
Course Book

1. ناوی کۆرس	کۆرسی وەرزی
2. ناوی مامۆستای بەر پرس	د. ڕازاو ڕەشید سەبری
3. بەش/ کۆلێژ	پەروەردەی بنەڕەتی/ بەشی کوردی
4. پەیوەندی	**ئیمێل:** **razaw.sabri@su.edu.krd** **ژمارەی تەلەفۆن (بەپەی ئارەزوو):**
5. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	**تیۆری: 3** **پراکتیک:**
6. ژمارەی کارکردن	**ئامادەبوونی مامۆستای وانەبێژ بۆ قوتابیان لە ماوەی هەفتەیەکدا (3) کاتژمێرە.** هەروەها لەحەفتەیەکدا بەنزیکی (1) کاتژمێر بۆ وەڵامدانەوەی پرسیاری قوتابییەکان و قسەکردن لەسەر سەرچاوەو بابەتی تری پەیوەندیدار بە وانەکەوە تەرخان دەکرێ، ئەم کات بەخشینەش بەشێوەیەکی دیاری نەکراو و نافەرمییە.
7. کۆدی کۆرس	
8. پرۆفایەلی مامۆستا	بڕوانامەی بەکالۆریۆس: زانکۆی سەلاحەددین/ هەولێر، کۆلیژی پەروەردە بۆ زانستە مرۆڤایەتییەکان ، بەشی کوردی، 1999 بڕوانامەی ماستەر: زانکۆی سەلاحەدین/ هەولێر، کۆلیژی پەروەردە بۆ زانستە مرۆڤایەتییەکان، بەشی کوردی، 2007 بڕوانامەی دکتۆرا: زانکۆی سەلاحەدین، کۆلێژی پەروەردەی بنەڕەتی، بەشی زمانی کوردی، 2021 ساڵی دامەزراندن: 2001 خزمەت لەزانکۆ: لە 2007 ە وە تا ئێستا نازناوی زانستی: مامۆستا
9. وشە سەرەکیەکان	ئەدەبی منداڵان، خاسیەتەکانی ئەدەبی منداڵ، سایکۆلۆژیای منداڵ، چیرۆکی منداڵان، شانۆی منداڵان، شیعری منداڵان.

10. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

- **گرنگی خوێندنی کۆرسەکە (بابەتەکە)**
- **تێگەیشتنی چەمکی سەرەکی کۆرسەکە**
- **بنەما وبیردۆزی کۆرسەکە**
- **زانینی تەواو بە لایەنە گرنگیەکانی بابەتەکە**

11. ئامانجەکانی کۆرس

پرۆگرامی خوێندنی وانەی (ئەدەبی منداڵان) بۆساڵی (2023/2022) **بریتییە لە شارەزایی کردنی قوتابییان بە چەمك و ناسینی ئەدەبی منداڵان،دەستنیشانکردنی ئامانج و خاسیەت و تایبەتمەندییەکانی ئەو ئەدەبە،لە گەڵ پێداچوونێکی خێرا بە مێژووی سەرهەڵدان و پەرەسەندنی ئەدەبی منداڵان لە جیهان بە گشتی و لە ئەدەبی کوردی بە**

تایبەتی . هەروەها باسکردنی قۆناغە جیاوازەکانی تەمەنی منداڵ و سایکۆلۆژیای هەریەکە لەو قۆناغانە بە پێی چێژییان بۆ ئەدەب.ئینجا ئاماژەکردن بە جۆرە جیاوازەکانی ئەدەبی منداڵان لە هەریەکە لە (شیعر، شانۆگەری ، چیرۆك)، تایبەتمەندی هەریەکە لەو ژانرە ئەدەبییانەو هێنانەوەی نموونەو پراکتیزەکردن لەسەری .

هەروەها فراوانکردنی توانای هزری قوتابییان بەگرنگترین ئەو تەکنیکانەی ، کەلەدەرەوەی کتێب ، یان نامیلکەی چیرۆکی منداڵان بەکار دێن. وە چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵیاندا.
وەك: ناونیشان ، فۆنت ، وێنەو نیگار ، ڕەنگ...تاد. لەگەڵ فێربوونی قوتابییان بەهەندێك لە جۆرەکانی چیرۆك لەڕووی ناوەڕۆکەوە.
لێرەدا ئامانج و مەبەستی تایبەتی من لەخوێندنی ئەو بابەتانەدا ، لەگەڵ ناسیین و تێگەیاندنی قوتابییان لەچەمکی ئەو زاراوانەدا وەك ئامانجێکی گشتی ، شارەزایی پێدانیانە لەسەر چۆنییەتی بەکارهێنانی ئەو ڕەگەزانە لەنێو ئەدەبی منداڵان ، لەلایەن نووسەرانەوە ، فێرکردنیان لەوەی کە ئەم ڕەگەزانە بە پێی قۆناغە جیاوازەکانی تەمەنی منداڵ دەگۆڕێن. هەروەها پراکتیزەکردنی ئەو زانیارییانەیان لەسەر (نمونەی چیرۆکیی،شیعریی ،یان دەقی شانۆگەری) نێو کتێب و نامیلکەی منداڵاندا.

12. ئەرکەکانی قوتابی

خۆئامادەکردنی قوتابیان لەهەر وانەیەکدا ، وەك ئەرکێکی سەر شانیان بە خوێندنەوەی پەرتووکی لەبەر دەستدا بووی پرۆگرامی بڕیاردراو ، وە خوێندنەوەی سەرچاوەی تری تایبەت بە بابەتەکانی وانەکە. بەمەبەستی دروستکردنی بازنەی گفت و گۆ لەناو پۆلدا و ، گۆڕینەوەی ڕا و بۆچوونەکانیان. تاوەکو وانەکە بەشێوەیەکی باش بەڕێوە بچێت ، زۆرترین قوتابییان تێیدا سوود مەندبن ، دەبێت قوتابییان هەوڵبدەن لەنەهاتن دوور بکەونەوە و ، بەشێوەیەکی ڕێك و پێك ئامادەی وانەکان بن و پابەندی دەوامکردن بن. ئەو سەرچاوانەش کە گرنگن و پێویستن بییانخوێننەوەو ، لەگەڵ ڕاڤەو شیکردنەوەی مامۆستا و گفت و گۆی نێوان قوتابییان و مامۆستا ، تێبینییەکان لەلای خۆیان تۆمار بکەن ، کەواتە تێبینی وانەکان (محازرەکان) و ئەو تێبینییانەی ، کە مامۆستا لەمیانەی ڕاڤەی وانەکاندا پێشکەشیان دەکات ، زیاتر بۆ پاڵپشتکردنە نەك وەك جێگرەوەی نووسینەوە لەپەڕاوەکان (واتە: جگە لەوەی کە لەپاوەر پۆینت نووسراوە ، دەبێت قوتابی تێبینییەکانی خۆشی لە (پەڕاوەکە)تۆماربکات) ، بەئامادەکراویی بێتە ناو پۆلەکە. ئەمانە گشتیان بنەمای سەرکەوتنی وانەکانی بابەتەکەن.
پێویستە قوتابی لە چالاکیی و بەشداری نێو پۆل لەتێکڕای ساڵی خوێندن، کە ئەمانە لەخۆدەگرێت:(ئامادەبوون و پابەندبوون، سمیناری ماوە کورت سەبارەت بەچەمکێکی تایبەت لەنێو بەرنامەی داواکراو ، خوێندنەوەی پەرتووکی پەیوەست بەباتەکەو نمایشکردنی پوختەیەکی لەماوەی (5) خولەکدا لەپۆل ، ئامادەیی بۆ تاقیکردنەوەی ماوە کورت و لەناکاو، بەشداری لە راڤەی بابەتەکە لە نێو پۆلدا)

13. ڕێگەی وانە ووتنەوە

لەم وانەیەدا چەندین شێواز بەکاردەهێنری بۆ گەیشتن بەئامانجەکان و گەیاندنی زانیارییەکان بۆ قوتابی/خوێندکار وەکو ڕێگای ئامادەکاری،کە تیایدا بابەتەکان بە قوتابیان دەدرێ لەگەڵ بەکارهێنانی چەند ڕێگایەکی دیکەی وەکو ڕێگای گفتوگۆ و پرسیار و وەڵام لەپێناو دەوڵەمەند کردنی بابەتەکەو باشتر گەیاندنی زانیارییەکان. بەکارهێنانی هەریەك لەم شێوازانەش بەپێی سروشتی بابەتی وانەکەو بوونی سەرچاوەو هۆکاری پێویستی لەبەردەستدا بوو دەگۆڕێ.

14. سیستەمی هەڵسەنگاندن

یەکەم: لە (40%)ی نمرەکان، تایبەتە بە کۆششی ساڵانەی قوتابی، کە بەم شێوەیەی خوارەوە دابەش دەبن:

1. لە 15% تاقیکردنەوەی یەکەم
2. لە 15% تاقیکردنەوەی دووەم
3. لە 10% چالاکیی و بەشداری نێو پۆل لەتێکڕای ساڵی خوێندن، کە ئەمانە لەخۆدەگرێت: (ئامادەکردنی ڕاپۆرت و پێشکەشکردنی لەناو پۆلأدا، خوێندنەوەی پەرتووکی پەیوەست بەباتەکەو نمایشکردنی پوختەیەکی لەماوەی (5) خولەکدا لەپۆل ، ئامادەیی بۆ تاقیکردنەوەی ماوە کورت و لەناکاو، بەشداری لە ڕاڤەی بابەتەکە لە نێو پۆلداا) دووەم: لە (60%)ی نمرەکان، تایبەتە بە تاقیکردنەوەی ناوەندی کۆتایی ساڵ، کە کاتی دیاریکردن و دەستپێکردنی لەکاتی خۆی دیاری دەکرێت.

15. دەرئەنجامەکانی فێربوون

قوتابی بەڕێز..

وەرگرتنی ئەم کۆرسە بەتەواوی لەلایەن بەڕێزتانەوە، بەو مەرجەی ئامادەیی و پابەندیی تەواوت هەبێت لەگەڵیدا، هەروەها بەسەرنجەوە بەشداری تێدا بکەیت و بەدواداچوونت هەبێت بۆ سەرچاوەکانی، ئەوا بەدڵنیاییەوە لەچەند لایەنێکەوە گەشە دەکەیت، کە بریتین لەم لایەن و بوارانەی ژیانت:

شارەزایی کردنی قوتابییان بە چەمك و ناسینی ئەدەبی منداڵان،دەستنیشانکردنی ئامانج و خاسیەت و تایبەتمەندییەکانی ئەو ئەدەبە،لە گەڵ پێداچوونێکی خێرا بە مێژووی سەرهەڵدان و پەرەسەندنی ئەدەبی منداڵان لە جیهان بە گشتی و لە ئەدەبی کوردی بە تایبەتی . هەروەها باسکردنی قۆناغە جیاوازەکانی تەمەنی منداڵ و سایکۆلۆژیای هەریەکە لەو قۆناغانە بە پێی چێژییان بۆ ئەدەب.ئینجا ئاماژەکردن بە جۆرە جیاوازەکانی ئەدەبی منداڵان لە هەریەکە لە (شیعر، شانۆگەری ، چیرۆك)، تایبەتمەندی هەریەکە لەو ژانرە ئەدەبییانەو هێنانەوەی نموونەو پراکتیزەکردن لەسەری .

هەروەها فراوانکردنی توانای هزری قوتابییان بەگرنگترین ئەو تەکنیکانەی ، کەلەدەرەوەی کتێب ، یان ناميلکەی چیرۆکی منداڵان بەکار دێن. وە چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵیاندا.

وەك: ناونیشان ، فۆنت ، وێنەو نیگار ، ڕەنگ...تاد. لەگەڵ فێربوونی قوتابییان بەهەندێك لە جۆرەکانی چیرۆك لەڕووی ناوەڕۆکەوە.

16. لیستی سەرچاوە

سەرچاوە بنەڕەتییەکان :

- **ادب الاطفال (فلسفة ، فنونه ، وسائطه). هادی نعمان الهیتی (د)، دار الحرية للطباعة، بغداد،**1977
- **ادب الاطفال فی ضوء الاسلام ، نجیب الكیلانی (د.)،الطبعة الرابعة ، مؤسسة الرسالة ،بیروت،**1998 **م.**

- الادب و بناء الانسان ،على الحديدى (د)،مطبعة دار الكتب ، بيروت،لبنان،1973 م.
- ادب الاطفال،دراسة وتطبيق ،عبدالفتاح ابو المعال (د) ،الطبعة العربية الثانية،دارالشروق،عمان،2001 .
- قصص و حكايات الاطفال ،سمير عبدالوهاب احمد (د)، الطبعة الاولى ، دار المسيرة ، عمان ،2004 م .

سەرچاوەی سود بەخش :

1- **منداڵ و چیرۆکی منداڵان, محمد رحیم رمضان, چابخانەی زانکۆی سەلاحەددین, هەولێر, 1984 ز.**
2- **منداڵ و ئەدەب, نەوزاد علی ئەحمەد, چاپی دووەم,چاپخانەی روون, سلێمانی,2006 ز.**
3- **رەوشا چیرۆکێن زارکان ل دڤەرا بەهدینان (1980 ز-2004 ز),نامەی ماستەر, زانکۆی دهۆك, 2005 ز.**
4- **بینای هونەری چیرۆکی کوردی- لەسەرەتاوە تا کۆتایی جەنگی دووەمی جیهانی, پەرێز صابر محمد, نامەی ماستەر, زانکۆی سەلاحەددین, 1992 ز.**

سەرچاوەی پێویستیی لەبەردەستدابوو:

- **ئەدەبی منداڵانی کورد لێکۆڵینەوە... مێژووی سەهەڵدانی ، حەمە کەریك هەورامی، بەرگی یەکەم-چاپی یەکەم ، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە ، هەولێر ، 2005**
- **شیعری منداڵان لە ئەدەبی کوردیدا،د.فازل مجید محمود،لە بلاۆکراوەکانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم،سلێمانی،2004.**
- **چیرۆکی منداڵان لەئەدەبی کوردیدا (1991- 2005) ز, ڕازاو رشید صبری, چابخانەی حاجی هاشم, هەولێر, 2010.**

بنەمایکەرستەکانی ئەو کۆرسە ، لەم سەرچاوانەی سەرەوە پێکهاتووە ، جگە لەبابەتەکانی نێو میدیاو بابەتەکانی ئینتەرنێت و تێبینی وانەکان.

پێویستە قوتابی هانبدرێت ، بۆ گەڕان بەدوای هەر سەرچاوەیەکی تر کەوا یارمەتیان بدات ، بۆ باشترکردنیان لە خوێندنەوە ، لە نووسین ، گوێگرتن و قسەکردن ، زیاتر تێگەیشتنیان لەبابەتەکانی وانەکە.

		17. بابەتەکان
	پرۆگرامی کۆرس وپلانی مانگانەی بابەتەکە: *** (4\9-4\10):-** **- پێشەکییەك/ دەروازە** **-ناسین و پێناسەکردنی ئەدەبی منداڵان** **-خاسیەت و تایبەتمەندییەکانی ئەدەبی منداڵان** **-ئامانجەکانی ئەدەبی منداڵان** **- مێژووی سەرهەڵدانی ئەدەبی منداڵان لە جیهاندا :-** **ا-لە ئەوروپا.** **ب- لە ئەدەبی عەرەبیدا.** **ج- لە ئەدەبی کوریدا .** **تاقیکردنەوەو هەڵسەنگاندنی یەکەمی قوتابییان لەسەر (15)نمرە .** *** (4\10-4\11)** **-سایکۆلۆژیاو قۆناغەکانی گەشەی منداڵ بەپێی چێژیان بۆ ئەدەب:** **1- قۆناغی ڕیالیستی و ئەندێشەی سنوردار نزیکەی (3-5)ساڵان.** **- گەشەی ژیری و زمان لەم قۆناغەدا.** **- ئەدەب لەم قۆناغەدا .** **2- قۆناغی ئەندێشەی ڕەها نزیکەی (6-9)ساڵان.** **- گەشەی ژیری و زمان لەم قۆناغەدا.** **- ئەدەب لەم قۆناغەدا .** **3- قۆناغی پاڵەوانییەتی نزیکەی (9-12)ساڵان:** **- گەشەی ژیری و زمان لەم قۆناغەدا.**	

- ئەدەب لەم قۆناغەدا . 4- قۆناغی ئایدیالی نزیکەی (12-15)ساڵان: - گەشەی ژیری و زمان لەم قۆناغەدا. - ئەدەب لەم قۆناغەدا . - تاقیکردنەوەو هەڵسەنگاندنی دووەمی قوتابییان لەسەر (15)نمرە . * (4\11-4\12):- - جۆرە جیاوازەکانی ئەدەبی منداڵان :- یەکەم-چیرۆکی منداڵان. - ئامانجەکانی گوتنەوەی چیرۆك لە قۆناغە بنەڕەتییەکاندا. - مەرجەکانی چیرۆکی سەرکەوتوو. - گێڕانەوەی چیرۆك بۆمنداڵان - شێوازی گوتنەوەی چیرۆك. -تەکنیکەکانی چیرۆکی مندڵان: 1-بیرۆکە. 2-ڕووداو. 3- کەسایەتی. 4-کات وشوێن. 5- گرێچن. -ڕەگەزەکانی دەرەوەی نامیلکەو کتێبی چیرۆکی منداڵان. -ناونیشان. -ڕەنگ. -وێنە.	

-فۆنت. **-بەرگی دەرەوە.** **دووەم- شانۆگەری منداڵان ، چەمك و ناسین.** - **جۆرەكانی شانۆگەری منداڵان:-** 1- **شانۆی بوكە شووشە .** 2- **شانۆی قوتابخانە.** 3- **شانۆی ئۆپەرێت و گۆرانی .** 4- **شانۆی ئاسایی .** **(12\8):-** **-تاقیكردنەوەو هەڵسەنگاندنی** كۆتایی ساڵی **قوتابییان لەسەر (60)نمرە** - **ڕەنگە پرۆگرامی بابەتەكە (مفردات) ، كەمێك گۆڕانكاری بەسەردا بێت ، درێژتریان كورت بكرێنــەوە ، بۆ ئەوەی بابەتێك تەواو بكرێت ، ئەگەر هەر گۆڕانكارییەك ڕوو بدا ، ئەوا پێشتر قوتابییان و لایەتنی پەیوەندار ئاگادار دەكرینەوە.**	
18. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	
نییە	

19. **تاقیکردنەوەکان**

چەند نموونەیەك لە پرسیارەكان، كە شێوەی داڕشتن و وەڵامی كورت و شیكردنەوە و هەڵبژاردن و نووسینی وتاری لەخۆ دەگرن:

- ئەم دەستەواژانەی خوارەوە ڕاڤە بکە

١- ساڵانی حەفتاكان بە سەردەمی زێڕینی ئەدەبی منداڵانی كورد دادەنرێت.

٢- لە سەدەی (٢٠) دا بایەخدان بە ئەدەبی منداڵان لە ئەوڕوپا ڕووی لە فراوانی كرد و گەشەكردنەكە زیاتر پەرەی سەند .

٣- نوسەرانی ئەدەبی منداڵان لە نوسینی بەرهەمەكانیاندا سوودییان لە فۆلكلۆر وەرگرتووە.

٤- یەكێك لە خاسیەتەكانی ئەدەبی منداڵان بریتییە لە پابەندبوونی ڕەوشتی و شەرعی بە بنەماكانی ئایین و بەهاكانی و، تێروانینی گشتگیریی بۆ گەردوون و مرۆڤ و ژیان .

٥- لە سەدەی (٢٠) دا بایەخدان بە ئەدەبی منداڵان لە ئەوڕوپا ڕووی لە فراوانی كرد و گەشەكردنەكە زیاتر پەرەی سەند

٦- نوسەرانی ئەدەبی منداڵان لە نوسینی بەرهەمەکانیاندا زۆرجار سوودییان لە فۆلکلۆر وەرگرتووە. **- بە کورتی باس لە ڕۆلی (نۆبارا بچوکان)ی ئەحمەدی خانی بکە، لە سەرهاڵدانی ئەدەبی منداڵانی کوردیدا.**
20. **تێبینی تر:** قوتابییان دەتوانن نزیك لە سەرچاوە دیاریکراوەکانی نێو ئەم کۆرس بووکە، لە چوارچێوەی کۆرس بووکەکە دەربچن و بەدواداچوونی زیاتر بکەن بۆ بابەتەکە، هەروەها دەتوانن لەسەرچاوەی ترەوە باس لەو شتانە بکەن کە من باسم کردوون..
21. پێداچوونەوەی هاوەڵ: